

פרק כ"ז / ימי צקלג

נתפרסמו ברבים.² על כן מיהר אכיש לקבל אליו את דוד, בזרועות פתוחות, מתוך אמונה שדוד, גיבור מלחמה ידוע, יוכל כעת לסייע לו במלחמותיו, ואולי אף לבגוד בעם ישראל.

ב. דוד בצקלג

סביר להניח, שלא כולם הסכימו עם צעדו של אכיש, שאכן הוכח לבסוף כי הוא נבע מתמימות יתרה. אשר על כן, מבקש דוד מאכיש מקום לעצמו:

(ה) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אַכִּישׁ אִם נָא מִצְאֹתִי חֹן בְּעֵינֶיךָ יִתְּנֵנִי לִי מְקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה וְאֶשְׁבָּה שָׁם וְלִמָּה יֵשֵׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמְּמֻלָּכָה עִמָּךְ: (ו) וַיִּתֵּן לוֹ אַכִּישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת צַקְלָג לְכֹן הֵיחָה צַקְלָג לְמַלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ³ (ז) וַיְהִי מִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר יֵשֵׁב דָּוִד בְּשָׂדֶה פְּלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים:

דוד העדיף להתרחק מעיר הממלכה, מעיני זרים חשדניים, וללכת להתיישב באחת מערי השדה; ומסתבר שהיו לו מניעים נוספים, שעליהם נעמוד בהמשך. מכל מקום, אכיש נותן לו את צקלג, ובכך יש בעיה מסוימת: בספר יהושע נמנית צקלג על ערי יהודה (יהושע ט"ו, לא), אך בהמשך (שם י"ט, ה) היא מופיעה ברשימת הערים שניתנו לשמעון "בְּתוֹךְ נַחֲלַת בְּנֵי יְהוּדָה" (שם, א); והנה בפרקנו נאמר כי אכיש נתנה לדוד, ועל כן הייתה "לְמַלְכֵי יְהוּדָה!" רד"ק (על פסוקנו וביהושע ט"ו, לא) מתייחס לשאלות אלו, ואחת מהצעותיו היא "כי לקחוה בני ישראל בעת כבוש הארץ ונפלה לחלק שמעון ואחר כך לקחה מלך גת מהם עד שישב דוד בה על כן היתה למלכי יהודה מהיום ההוא והלאה" (לשון רד"ק על יהושע שם).

לאכיש, מצדו, הייתה כנראה סיבה טובה לתת לדוד את צקלג. כפי שנראה בהמשך, את שהותו בצקלג ניצל דוד לפגיעה בשבטים הנודדים בדרום, הגשורי והגזרי והעמלקי, שמן הסתם הביאו צרות גם לפלשתים.

המקרא מציין שדוד ישב בשדה פלשתים "יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים". מצודת ציון פירש בפשטות: "ימים – שנה", כמשמעות המילה "ימים" בכמה מקומות במקרא, כגון: "וְאִישׁ כִּי יִמְכַר בֵּית מוֹשֵׁב עִיר חוֹמָה וְהָיְתָה גְּאֻלְתּוֹ עַד תָּם

א. סוף המרדף

למרות הדברים הנרגשים שהחליפו דוד ושאלו בסוף המפגש השני ביניהם, בפרק הקודם, לא היו לדוד אשליות באשר להמשך:

(א) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל לְבוֹ עֵתָה אֶסְפֶּה יוֹם אֶחָד בְּיַד שְׂאוֹל אֵין לִי טוֹב כִּי הַמֶּלֶט אִמְלֹט אֶל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְנוֹאֵשׁ מִמֶּנִּי שְׂאוֹל לְבַקְשֵׁנִי עוֹד בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְנִמְלֹטִיתִי מִיָּדוֹ:

אף שבפרק הקודם אמר דוד לשאלו, שיציאה מארץ ישראל כמוה כעבודה זרה – "כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מִהֶסְתַּפַּח בְּנַחֲלַת ה' לֵאמֹר לֹךְ עִבְד אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (כ"ו, יט) – הוא מבין כי לא ימצא מנוחה לנפשו בארץ, וכי הדרך היחידה להגיע לרגיעה זמנית היא לצאת את גבולותיה. דוד בורח אפוא שוב לפלשתים, והמקרא מעיד כי אכן צדק בשיקוליו:

(ד) וַיִּגְדַּל לְשְׂאוֹל כִּי בָרַח דָּוִד גַּת וְלֹא יִסַּף עוֹד לְבַקְשׁוֹ:

אין ספק, שפסוק זה מדבר בגנותו של שאלו, שרק בפרק הקודם התחייב בפני דוד "לֹא אֶרְעֶ לְךָ עוֹד" (שם, כא), וכעת מתברר כי לולא ברח דוד לפלשתים, היה שאלו ממשיך לרדוף אחריו. בד בבד, מלמד הדבר גם על צדקת צעדו של דוד, שאכן נקט בדרך היחידה שנותרה בידו.

דוד בורח שוב אל אכיש מלך גת:

(ב) וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֵר הוּא וְשֵׁשׁ מְאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל אַכִּישׁ בֶּן מְעוֹף מֶלֶךְ גַּת: (ג) וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם אַכִּישׁ בְּגַת הוּא וְאֶנְשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד וְשֵׁתֵי נָשָׁיו אֲחִינוּעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וְאַבִּיגַיִל אִשְׁתׁ נָבָל הַכַּרְמֶלִית:

כזכור, אין זו הפעם הראשונה שדוד בורח אל פלשתים ואל אכיש. בפעם הקודמת, בפרק כ"א, הסתיים צעד זה בהצלחתו של דוד ברגע האחרון על ידי התחזות למשוגע; הפלשתים, שזכרו את דוד כהורג גלית גיבורם, לא ששו לקבלו לארצם, למרות המנהג המקובל שמתנגדי השלטון בורחים לארץ עוינת לו.¹ מדוע אפוא שב דוד על צעד זה?

רד"ק ביאר שבפרק כ"א הסתיר דוד תחילה את זהותו, והיא נחשפה על ידי הפלשתים מאוחר יותר, בעוד שכאן, כשבא עם שש מאות איש, תואם, מן הסתם, בואו לאכיש מראש ונעשה בגלוי. לחילופין, יש שטענו (כך כתב ר"י כספי) כי "אַכִּישׁ בֶּן מְעוֹף" בו מדובר כאן אינו אכיש סתם המוזכר בפרק כ"א.

ואולם, דומה שאכן מדובר באותו מלך מפרק כ"א. כבר שם עמדנו על כך שאכיש עצמו דווקא גילה יחס סלחני כלפי דוד, ולא מיהר לפגוע בו כדרישת אנשיו. נראה, שביריחתו החוזרת של דוד אל אכיש רק מחזקת את טענתו כי הוא נרדף על ידי שאלו, ומן הסתם מרדפי שאלו אחרי דוד כבר

2 ייתכן שפלישת הפלשתים בפרק כ"ג, בעיצומו של המרדף אחר דוד, נבעה משמועה שהגיעה אליהם כי שאלו טרוד בעניינים אחרים.

3 מובן, שההערה בחלקו השני של הפסוק נכתבה מאוחר הרבה יותר למאורעות, בשעה שכבר היו "מלכי יהודה". וכבר עמדנו בכמה הזדמנויות על כך שיש בספר פסוקים שנכתבו, כנראה, על ידי עורך הספר, בזמן מאוחר לאירועים עצמם; וכן הבאנו את דעת ר"י אברבנאל, שירמיהו הוא שערך את ספר שמואל.

ובגדים וישב ויבא אל אכיש: (י) ויאמר אכיש אל פשטתם היום ויאמר דוד על נגב יהודה ועל נגב הירחמאלי ואל נגב הקיני: (יא) ואיש ואשה לא יחיה דוד להביא את לאמר פן יגדו עלינו לאמר פה עשה דוד וכה משפטו כל הימים אשר ישב בשדה פלשתים: (יב) ויאמן אכיש בדוד לאמר הבאש הבאיש בעמו בישראל והיה לי לעבד עולם:

ראשית, דוד מילא את תפקידו נאמנה, ופגע בעמים הללו, שהתפרנסו בדרך כלל משוד ומביזה.¹⁰ שנית, בדרך זו פורס דוד בפני אכיש מצג שווא, כאילו השלל שהביא מעמים אלו הוא מישראל, ובכך הוא רוכש את אמונו של אכיש, כי דוד הבאיש בעם ישראל ויהיה נאמן לו לעולם.

האם רשאי היה דוד לנהוג כך? קשה להוכיח זאת באופן חד-משמעי, אך נראה שאכן יש ביקורת גם כלפי מנהגו זה. ראשית, אין ברור אם מותר היה להציג מצגת שווא שכזו, הגורמת, בסופו של דבר, למידה של חילול ה'. שנית, כדי להסתיר את מעשיו נאלץ דוד לנקוט בצעד דרסטי ולהמית את כל השבויים, כדי שלא ייוודע לאכיש כי השלל שהוא מביא לו אינו בא באמת מישראל.

סביר להניח, שבעיני המקרא היה צעד זה חריף וקיצוני. על כך ניתן לעמוד, בין היתר, מן האירועים בפרקים הבאים, שעל הזיקה ביניהם לבין המסופר בפרקנו נעמוד בע"ה בהמשך. בשלב זה נציין רק שבפרק ל' מסופר כיצד פשטו העמלקים על צקלג בעת היות דוד במחנה פלשתים, אך אפילו שבט שודדים נודע לשמצה זה, נהג בדרך שונה מדוד: בעוד שעל מנהגו של דוד כלפיהם נאמר "ואיש ואשה לא יחיה דוד", הרי שעל שבט העמלקים מסופר שהם שבו את בני משפחתו של דוד – "וישבנו את הנשים אשר בה מקטון ועד גדול לא המיתו איש" (ל, א).

על הבעייתיות בהתנהגותו של דוד ביחס לשבטים אלו עמד רד"ק – אמנם לא בפרקנו, כי אם בפירושו לדברי דוד לשלמה, בהם הוא מסביר מדוע לא זכה לבנות את בית המקדש: "ויהי עלי דבר ה' לאמר דם לרב שפכת ומלחמות

8 המפרשים הציעו פירושים שונים למילה זו. רש"י ביאר שהכוונה "אן פשטתם", בחילוף למ"ר. חילופי ל-נ מוכרים לנו ממקומות שונים במקרא. רש"י עצמו ציין לפסוקים בנחמיה י"ג, ז-ח: "ואבוא לירושלם ואבינה ברה אשך עשה אלקשיב לטובה לעשות לו נשקה בחצרי בית האלהים. וזרע לי מאד ואשליכה את כל כלי בית טוביה החוץ מן הלשקה". כך גם בפסוק: "גן נעול... גל נעול" (שה"ש ד', יב). ועיין מה שכתבנו לעיל ר', יח בעניין "אבל הגדולה" (שיעור 10 הערה 7). רד"ק הביא שני פירושים נוספים: פירושו של ר' יונה אבן ג'נאה, שפירש "אל" במובן 'על', ובחסרון המילה 'מי', ושיעור הכתוב – 'על מי פשטתם'; ופירושו ראב"ע, ש"אל" = 'לא', והדברים נאמרו בתמיהה – 'כלום לא פשטתם היום?!'.

9 נראה שיש לקרוא את הפסוק כך: 'ואיש ואשה לא יחיה דוד להביא את לאמר פן יגדו עלינו לאמר פה עשה דוד, כה עשה דוד וכה משפטו כל הימים אשר ישב בשדה פלשתים', והיינו, יש לקרוא את המילים "כה עשה דוד" פעמיים: בפעם הראשונה במסגרת הדיווח שמפניו חשש דוד; ובפעם השנייה – כתיאור של המספר על דרכו של דוד. עוד על פסוקים הבנויים בדרך זו עמדנו לעיל י"ג, יג, עיין שם (שיעור 23 הערה 5).

10 על דרכם הנבזית של עמים אלו עמדנו בתחילת פרק ט"ו (שיעור 27).

שנת ממפרו ימים תהיה גאלתו" (ויקרא כ"ה, כט).⁴ ברם, פירוש זה יוצר בעיה, שאותה ציין רד"ק:

לא יתכן לפרש 'ימים' זה שנה, שהרי שאול לא מלך אלא שתי שנים, וכל הענינים שהיו לדוד עם שאול אז, אפשר שבשמנה חדשים היו?! ועוד כי דוד לא ירד בשדה פלשתים אלא אחר מיתת שמואל, ומיתת שמואל לא קדמה למיתת שאול אלא שבעה חדשים. לפיכך אנו מפרשים 'ימים' – כמשמעו, ורוצה לומר: ארבעה חדשים וקצת ימים מהחדש החמישי.

המניע המרכזי לפירושו של רד"ק הוא ההתנגשות בין תיאור זה לבין הפסוק התמוה בתחילת פרק י"ג "בן שנה שאול במלכו ושתי שנים מלך על ישראל" (י"ג, א). עמדנו שם (שיעור 22) על הפירושים השונים שהוצעו לפסוק זה, והזכרנו את דברי רלב"ג שם, שהוכיח מפרקנו כי אין להבין אותו כפשוטו. על כן נראה, שעל דרך הפשט יש לבאר את הפסוק הנזכר בכיוונים השונים שהצענו שם, ואילו פסוקנו יתבאר על פי פשוטו, ודוד אכן שהה אצל פלשתים תקופה ארוכה למדי.⁵

ייתכן, שהמפרשים שהעדיפו לפרש כי היה זה פרק זמן קצר יותר, בחרו בדרך זו גם מסיבה אחרת. ניתן לומר, שהביטוי כפשוטו מתאר תקופה ארוכה מדי, ויש בכך ביקורת מסוימת כלפי דוד, שהתרחק למשך זמן רב מעמו ומארצו. ושמא רומז הביטוי "ימים וארבעה חדשים" למה שנאמר בתחילת פרשת פילגש בגבעה: "ותזנה עליו פילגשו ותלך מאתו אל בית אביה אל בית לחם יהודה ותהי שם ימים ארבעה חדשים" (שופטים ט"ו, א); גם שם מדובר היה בתקופת זמן ארוכה מדי, שבסופו של דבר הביאה לאסון גדול.⁶

בכך, אם כן, מתחילה גם ביקורת על ימי צקלג של דוד. ואכן, הבעייתיות במעשיו של דוד מחריפה והולכת בהמשך.

ג. ואיש ואשה לא יחיה דוד

את ימי שבתו בצקלג ניצל דוד לשתי מטרות נפרדות:

(ח) ויעל דוד ואנשיו ויפשטו אל הגשור⁷ והגזר והעמלקי כי הנה ישבות הארץ אשר מעולם בואך שורה ועד ארץ מצרים: (ט) והכה דוד את הארץ ולא יחיה איש ואשה ולקח צאן ובקר וחמרים וגמלים

4 ועיין עוד בראשית כ"ד, נה, "ויאמר אחיה ואמה תשב הנער אתנו ימים או עשור אחר תלך"; ושם פירש רש"י (על פי כתובות נו ע"ב) שהכוונה לשנה.

5 במשך תקופה ארוכה זו גדל צבאו של דוד והתחזק, כמתואר בדה"א י"ב: "ואלה הבאים אל דוד לציקלג עוד עצור מפני שאול בן קיש והמה בגבורים עזרי המלחמה. נשקי קשת מימינים ומשמאלים באבנים ובחצים בקשת מאחי שאול מבנימין..." (שם, א-ב).

6 על הזיקה בין שני הפסוקים העמידני ידידי הרב משה רוזנברג מני יורק.

7 הכוונה כאן לגשורי שישב באזור הנגב, המוזכר גם ביהושע י"ג, ב-ג: "זאת הארץ הנשארת כל גלילות הפלשתים וכל הגשור. מן השיחור אשר על פני מצרים..." זאת בניגוד לממלכת גשור, שישבה בצפון-מזרח ארץ ישראל (עיין יהושע י"ב, ה; י"ג, יא-יג; ש"ב י"ג, לח ושם ט"ו, ח).

• בית המדרש הווירטואלי שליך ישיבת הר עציון •
• האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm> •
• האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org> •
• משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 •
• דואל: office@etzion.org.il •
• .....

גְּדֹלוֹת עֲשִׂיתָ לֹא תִבְנֶה בֵּית לְשִׁמִּי כִּי דָמִים רַבִּים שְׁפַכְתָּ
אֶרְצָה לְפָנָי (דה"א כ"ב, ח). וכך פירש רד"ק שם:

ובאמרו 'דמים' לרוב שפכת ארצה' כי דם נקיים היה בדמים אשר שפך כמו דם אוריה וזה 'לפני'... גם בדמי הגוים אשר שפך אותם שלא היו בני מלחמתו אפשר שהיו בהם אנשים טובים וחסידים, אף על פי כן לא נענש עליהם, כי כוונתו לכלות הרשעים שלא יפרצו בישראל ולהציל עצמו כשהיה בארץ פלשתים לא יחיה איש ואשה.

רד"ק עומד על כך שאמנם לא היה במעשה זה כדי לחייב את דוד בעונש, ובכל זאת, לא היה הדבר ראוי, ועל כן היה זה אחד הגורמים שמנעו מדוד את בניין המקדש. אכן, כפי שמציין רד"ק, דוד היה נתון במצוקה קשה, שלא הותירה לו בררות מרובות. ועדיין, דומה שהקריאה בפרק זה אינה מותירה את הקורא עם תחושה חיובית כלפי דרכו של דוד.

ד. היציאה למלחמה

חלוקת הפרקים הנוצרית העבירה לתחילת הפרק הבא שני פסוקים, שמבחינה עניינית ראויים היו בהחלט להיכלל בפרקנו:

וַיְהִי בַיָּמִים הֵהֵם וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת מַחְנֵיהֶם לְצַבָּא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל דָּוִד יָדַע תִּדְעַ כִּי אֲתִי תֵצֵא בַמַּחֲנֶה אִתָּה וְאֶנְשֵׁיךָ. וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אָכִישׁ לָכֵן אֲתָה תִדְעַ אֶת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עִבְדְּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל דָּוִד לָכֵן שָׁמֵר לְרֹאשֵׁי אֲשִׁימְךָ כָּל הַיָּמִים (כ"ח, א-ב).

דומה שפסוקים אלו מציינים את הצלחת תכניתו של דוד. בסופו של דבר שכנע דוד את אכיש בנאמנותו לו עד כדי כך, שאכיש הורה לדוד להצטרף אליו, יחד עם אנשיו, למלחמה בישראל. דוד הגיב בצורה שיכולה בהחלט להשתמע לשני פנים: "לכן אתה תדע את אשר יעשה עבדך", אבל אכיש נופל בפח גם הפעם, ומעלה את דוד בדרגה: "לכן שמר לראשי אשימך כל הימים".

ברם, גם כאן מתבקשת השאלה: האם אמור היה דוד לפעול באופן שיציג אותו כנאמן כל כך לאכיש, עד שיהא מוכן להילחם נגד בני עמו?! בשלב זה עוצר המקרא את הסיפור על דוד, וחוזר לתאר את קורותיו של שאול. אך כאמור, בפרקים שבהמשך נראה כיצד הסתיים הסיפור, וכיצד עתידים ימי צקלג להיחרת בתודעתו של דוד.¹¹

• ..... •
• כל הזכויות שמורות לישיבת הר עציון ולרב אמנון בוק, תשס"ח •
• עורך: בעז קלוש •
• ..... •

11 הכותרת שבחירתי לפרק זה, "ימי צקלג", לקוחה כמובן משם ספרו המפורסם של הסופר ס' זיהר, שעליו זכה בפרס ישראל לפני כחמישים שנה. הגם שספר זה עסק רבות בשאלות של מוסר מלחמה, לא היה ככוונתי לרמוז כי אני מסכים עם תכניו של הספר או עם עמדותיו של הסופר, הרחוקות במידה ניכרת מהשקפת עולמי.